

DISKURZNI OZNAČEVALCI V BESEDILNIH VRSTAH VSAKDANJIH POGOVOROV. ŠTUDIJA PRIMERA RAKITOVCA V SLOVENSKI ISTRI

Tina ROŽAC

Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja, Kreljeva 3, 6000 Koper
e-mail: tina.rozac@gmail.com

IZVLEČEK

Članek prinaša nov pristop k raziskovanju vsakdanjih pogovorov: analizo povezave med diskurzni označevalci in besedilnimi vrstami znotraj narečnih pogovorov. Namen članka je prikazati, kako se diskurzni označevalci manifestirajo v različnih besedilnih vrstah znotraj narečnih pogovorov na primeru govora Rakitovca v slovenski Istri. Podlaga za primerjalno analizo besedilnih vrst je delovni korpus Narečni diskurz – Rakitovec (Nardis-Ra). Članek vključuje pregled posameznih besedilnih vrst, kratko analizo lastnosti korpusa in medsebojno primerjavo besedilnih vrst glede na pojavitve diskurzni označevalcev. Avtorica ugotavlja, da se besedilne vrste pomembno razlikujejo glede na pojavitve diskurzni označevalcev.

Ključne besede: Analiza diskurza, diskurzni označevalci, besedilne vrste, vsakdanji pogovor, narečje, govor Rakitovca v slovenski Istri

SEGNALI DISCORSIVI NEI TIPI DI TESTO DELLE CONVERSAZIONI QUOTIDIANE. RICERCA SUL ESEMPIO DEL VILLAGGIO RAKITOVEC NELL'ISTRIA SLOVENA

SINTESI

L'articolo presenta un nuovo approccio alla ricerca dei dialetti sloveni: analisi del nesso tra i segnali discorsivi e tipi di testo all'interno delle conversazioni dialettali. Lo scopo di questo articolo è quello di mostrare come i segnali discorsivi si manifestano in diversi tipi di testo all'interno di una conversazione dialettale della lingua parlata di Rakitovec nell'Istria slovena. La base per l'analisi comparativa dei tipi di testo è un corpo di lavoro del discorso dialettale – Rakitovec (Nardis-Ra). L'articolo comprende una panoramica di vari tipi di testo, una breve analisi delle proprietà del corpus e il confronto di tipi di testo, a seconda della presenza di marcatori discorsivi. L'autrice fa notare che i tipi di testo variano significativamente a seconda del verificarsi di segnali discorsivi.

Parole chiave: analisi del discorso, segnali discorsivi, tipi di testo, conversazione quotidiana, dialettali, dialetto a Rakitovec nell'Istria slovena

UVOD

Govor Rakitovca je bil dialektološko obdelan na različnih jezikovnih ravneh. V preteklosti so ga v okviru študij slovenskega istrskega narečja proučevali Mieczysław Małecki (1930), Fran Ramovš (1935), Josip Ribarić (2002) in Tine Logar (1996), ki so se posvetili glasoslovni, oblikoslovni pa tudi besedoslovni ravnini. V novejšem času so – tako v Rakitovcu kot na celotnem območju slovenske Istre – pogostejše raziskave besedoslovja s ključnimi imeni: Rada Cossutta (npr. 2002; 2005), Goran Filipi (npr. 1999; 2005) in Suzana Todorović (npr. 2015; 2016). Novost v raziskavah tega govora so frazeološke raziskave Karin Marc Bratina (npr. 2005; 2009; 2014). Na višjih ravneh ostajata tako govor Rakitovca kot slovenskoistrsko narečje slabše raziskana, kar me je spodbudilo, da v okviru analize izbranega narečnega diskurza na narečje pogledam z zornega kota organizacije besedila.

Članek obravnava govor vasi Rakitovec v slovenski Istri z vidika analize diskurzni označevalcev. Namen članka je prikazati, kako se diskurzni označevalci manifestirajo v različnih besedilnih vrstah znotraj narečnih pogovorov. Za primerjalno analizo besedilnih vrst je bil oblikovan Korpus narečnega diskurza – Rakitovec (Nardis-Ra). Delo je potekalo v petih fazah:

- delo na terenu (snemanje narečnih pogovorov),
- izbor manjših zaključenih besedilnih enot¹ iz posnetkov pogovorov in njihova umestitev v ustrezno besedilno vrsto,
- transkribiranje izbranih besedilnih enot,
- izdelava korpusa s podkorpusi v programu Exmaralda in
- analiza zbranega gradiva.

Članek vključuje pregled posameznih besedilnih vrst v narečnih pogovorih, kratko analizo lastnosti korpusa in medsebojno primerjavo besedilnih vrst glede na povajitve diskurzni označevalcev.

BESEDILNE VRSTE V VSAKDANJIH POGOVORIH

Pri določanju besedilnih vrst² znotraj vsakdanjih narečnih pogovorov se opiram na tujo analizo vsakda-

njih pogovorov (prim. Eggins, Slade, 1997)³ in na njeno aplikacijo na slovensko stvarnost (prim. Smolej, 2012; Rožac, 2013). Klasifikacija⁴ najpogostejših besedilnih vrst v vsakdanjem pogovoru po Eggins in Slade je bila prilagojena v skladu s splošnim besedilnovrstnim pristopom, temelječim na *Slovenski slovnici* (prim. Toporišič, 2004) ter na večkratnem temeljitem poslušanju posnetega gradiva s sprotnimi zaznamki. V posnetih pogovorih se izmenjujejo predvsem naslednje besedilne vrste: pripovedne besedilne vrste (pripovedi, anekdote, poročila, eksempli), opazke s komentarjem, mnenja, obrekovanja in klepeti.

Pripovedne besedilne vrste

Pripovedne besedilne vrste temeljijo na podajanju časovnega zaporedja dogodkov in imajo skupne začetne in končne strukturne elemente (napoved, usmeritev in sklep). V napovedi pripovedovalec napove, da se bo pripoved začela. V usmeritvi poslušalca usmeri k vsebini, tako da predstavi kraj, čas in udeležence dogodka. Tako napoved kot usmeritev nista nujni sestavini pripovedovanja, saj pripovedovalec včasih takoj preide k pripovedovanju, vendar sta v večini primerov sestavni del pripovedovanja. Napovedi in usmeritvi sledijo nujne sestavine, po katerih se pripovedne besedilne vrste medsebojno razlikujejo. Zadnji, arbitrarni del pripovedovanja je sklep, s katerim je celotno besedilo osmišljeno, tok pripovedovanja pa se vrne v sedanjost (Eggins, Slade, 1997; Smolej, 2012).

Pripovedovalec je lahko le ena oseba, vendar pogosto prihaja do skupnega pripovedovanja (prim. Norrick, 2000). V posnetem gradivu se pripovedne besedilne vrste pojavljajo zelo pogosto in se uresničujejo v vseh oblikah. Po Eggins, Slade (1997, 239–264) se v vsakdanjih pogovorih pojavljajo predvsem naslednje pripovedne besedilne vrste: pripoved, anekdota, poročilo in eksempl.

Pripoved

Pripoved je zgodba o resnični osebi, ki je naletela na težavo oz. problematično izkušnjo in jo je tudi rešila. Za pripoved je značilno zaporedje elementov: (*napoved*) ^ (*usmeritev*) ^ *zaplet* ^ *vrednotenje* ^ *rešitev* ^ (*sklep*) (La-

1 Pred transkribiranjem je bilo zbrane zvočne posnetke nujno razdeliti na izbrane krajše (od nekaj deset sekund do nekaj minut) primere različnih besedilnih vrst. Ob tem sem stremela k cilju zbrati po osem primerov za vsako besedilno vrsto, če so se tovrstna besedila pojavila dovolj pogosto. Povrh tega so bili izbrani le posnetki, kjer (prim. Šumenjak, 2013):

- ni oz. je čim manj motenj iz okolice, zaradi katerih je razumljivost izgovorjenega slabša (npr. hrup avtomobilov, šušljanje s papirjem, pihanje vetra, zvonjenje cerkvenih zvonov ali mobilnega telefona),
- spraševalka v čim manjši meri nastopa v vlogi govornice,
- ni sporne vsebine, ki bi zaradi objave utegnila kakor koli škodovati sodelujočim v raziskavi.

Na ta način je bilo od skupno približno 7 ur pogovorov za transkribiranje pripravljenih 1 ura, 21 minut in 25 sekund posnetkov.

2 Termin besedilna vrsta prevajam iz ang. *genre* in ga v izogib še večjim terminološkim razhajanjem (več o terminološkem neskladju v angleškem jezikoslovju v Leejevem članku *Genres, Registers, Text Types, Domains, and Styles: Clarifying the Concepts and navigating a Path through the BNC Jungle* (2001)) uporabljam skladno z drugimi tovrstnimi raziskavami v slovenskem jeziku (npr. Smolej, 2012).

3 Analiza temelji na 27 urah posnetkov pogovorov. Eggins in Slade (1997) na podlagi strukture zbranih spontanega pogovorov definirata naslednje besedilne vrste: pripovedne besedilne vrste (pripoved, anekdota, poročilo, eksempl), opazka s komentarjem, mnenje, obrekovanje, šala, draženje (zbadanje) in že prej omenjeni klepet (Eggins, Slade, 1997, 169–272).

4 Klasifikacija je bila izdelana in je podrobno razdelana v avtorični doktorski disertaciji *Analiza narečnega diskurza (s poudarkom na govoru Rakitovca v slovenski Istri)* pod mentorstvom prof. dr. Andreje Žele.

bov, Waletzky, 1967 v Eggins, Slade, 1997, 268; Smolej, 2012, 26). Napoved in usmeritev sta, kot je značilno tudi za druge pripovedne besedilne vrste, fakultativni. V zapletu pripovedovalec govori o problemu, kritičnem dogodku, v katerem se je znašel protagonist. Med zapletom in rešitvijo pride do vmesne stopnje vrednotenja, ki je za pripoved bistvena. Nastalo situacijo udeleženci ovrednotijo kot strašno, nevarno, nenavadno, zabavno, lepo ipd. Zadnja nujna sestavina pripovedi je rešitev, ki ji lahko sledi neobvezni element pripovedi – sklep.

Anekdota

Anekdota je kratka, humorna zgodba, s katero pripovedovalec obnovi neki dogodek, ki naj bi se zgodil v resničnem svetu, resničnim ljudem. V anekdoti je pozornost posvečena le eni sceni in v njej navadno nastopata največ dve glavni osebi, zato je vanjo zelo pogosto vključen tudi poročani govor (Bauman, 1986, 55). Poleg šale, besedne igre in ironije predstavlja anekdota eno najpogostejših oblik pogovornega humorja (Norrick, 2003, 1339), hkrati pa je anekdota tudi ena od najpogostejših besedilnih vrst v vsakdanjih pogovorih (Rožac, 2013; 2014). V anekdoti si sledijo naslednji deli: (*napoved*) ^ (*usmeritev*) ^ *presenetljiv dogodek* ^ *reakcija* ^ (*sklep*) (Plum, 1988 in Rothery, 1990 v Eggins, Slade, 1997, 268; Smolej, 2012, 26).

Poročilo

V poročilu so nanizani dogodki v časovnem zaporedju. Pripovedovalčevo stališče je sicer lahko prisotno, ni pa posebej izpostavljeno, kot je značilno za pripoved. Poročilo ravno tako ne vključuje nobenega zapleta oz. presenetljivega dogodka, pripovedovanje je manj subjektivno (Smolej, 2012). Zgradba poročila je taka: (*napoved*) ^ (*usmeritev*) ^ *poročanje o dogodkih* ^ (*sklep*) (Plum, 1988 in Rothery, 1990 v Eggins, Slade, 1997, 268; Smolej, 2012, 26).

Eksempl

Bistvo eksempla je, da pripovedovalec z zgodbo, incidentom utemelji svoje moralno stališče, torej načrtno podaja primer, ki ga nato interpretira kot dokaz za neko svoje stališče (Smolej 2012). Zgradba eksempla je naslednja: (*napoved*) ^ (*usmeritev*) ^ *incident* ^ *interpretacija* ^ (*sklep*) (Plum, 1988 in Rothery, 1990 v Eggins, Slade, 1997, 268; Smolej, 2012, 26).

Opazka s komentarjem

V opazki s komentarjem je govora o stvareh ali dogodkih, s poudarkom na dejanski stvarnosti. Pri tej

besedilni vrsti vedno srečamo opažanje nekega dejstva, ki mu sledi komentar, nikoli pa nimamo opravka s časovnim zaporedjem dogodkov, zato gre za posebno besedilno vrsto, ki ni del pripovednih besedilnih vrst.

Zgradba opazke s komentarjem: (*napoved*) ^ *opazka* ^ *komentar* ^ (*sklep*) ^ (*zaključek*) (Rothery, 1986 in Martin, 1995 v Eggins, Slade, 1997, 268; Smolej, 2012, 26).

Mnenje

Mnenje odraža odnos udeležencev ali družbe do dogajanja v resničnem svetu in je zaznamovano s sodbami o pravilnosti/nepravilnosti tega dogajanja, ki je lahko za udeleženca dobro ali slabo, zaželeno ali nezaželeno. V zbranem gradivu se mnenje kot samostojna besedilna vrsta ni pojavljalo pogosto (drugače ugotavlja Eggins, Slade, 1997, 266), svoj odnos do dogajanja so udeleženci pogovorov veliko pogosteje izrazili preko pripovedovanja zgodb. Zgradba mnenja: *mnenje* ^ *reakcija* ^ (*dokaz*) ^ (*rešitev*) (Horvarth, Eggins, 1995 v Eggins, Slade, 1997, 268; Smolej, 2012, 26).

Obrekovanje

Obrekovanje, s katerim je pozornost preusmerjena na tretjo osebo, je zgrajeno iz naslednjega zaporedja: *tretjeosebno osredotočanje* ^ *potrditev* ^ (*raziskava*)/ *slabšalna ocenitev* ^ (*obramba*) ^ (*odgovor na obrambo*) ^ (*popuščanje*) ^ (*strnitev*) (Slade, 1995 v Eggins, Slade, 1997, 268; Smolej, 2012, 26).

Klepet

Klepet, ki se v zbranem gradivu pojavi zelo pogosto, ni mogoče opisati s pomočjo shematske zgradbe.

BESEDILNE VRSTE V KORPUSU NARDIS-RA

Sledeč tako izdelani klasifikaciji sem izbrala besedilne enote posnetkov vsakdanjih pogovorov, ki se umeščajo med najpogostejše⁵ besedilne vrste: pripovedne besedilne vrste (8 pripovedi, 8 anekdot, 8 poročil, 8 eksemplov), 8 opazk s komentarjem, 8 mnenj, 7 obrekovanj in 8 klepetov. Izbrane besedilne enote sem vključila v delovni korpus Nardis-Ra.⁶

Korpus je zgrajen iz dobrih 12 tisoč besed oz. 2310 izrekov (Tabela 1), notranje pa je razdeljen na 8 podkorpusov, ki ustrezajo vsaki od obravnavanih besedilnih vrst. Število besed in izrekov v posameznih podkorpusih precej variira (glej tabelo), saj se besedilne vrste medsebojno razlikujejo tudi po sami dolžini besedil.⁷ Na splo-

5 Kriterij za vključitev besedilne vrste v analizo je bil vsaj 7 pojavitev v korpusu Nardis-Ra.

6 Korpus Nardis-Ra (Narečni diskurz – Rakitovec) je bil izdelan kot podlaga za analitični del omenjene doktorske disertacije. Zgrajen je bil iz zapisov 63 izsekov terenskih zvočnih posnetkov. Zbrana in v korpus urejena narečna besedila lahko služijo tudi nadaljnjim raziskavam z različnih jezikoslovnih področij. Za potrebe natančnejših dialektoloških raziskav je korpus mogoče nadgraditi s fonetično transkripcijo in gradivo analizirati na izbranih jezikovnih ravneh (prim. Šumenjak, 2016).

7 Dolžina besedil je merjena s številom besed in je ne smemo mešati z dejansko dolžino besedilom pripadajočih posnetkov, ki je izražena v času.

Tabela 1: Statistični podatki o korpusu Nardis-Ra

Besedilna vrsta	Segmentne verige		Izreki		Besede		Nefonološki elementi		Število besedil
		brez Spr. ⁸		brez Spr.		brez Spr.		brez Spr.	
Anekdote	199	189	312	301	2054	2041	322	321	8
Eksempli	294	195	472	362	2882	2755	343	320	8
Klepeti	126	108	177	152	678	601	121	109	8
Mnenja	222	153	322	248	1498	1429	162	149	8
Obrekovanja	227	170	319	255	1604	1540	232	210	7
Opazke	131	124	179	171	807	800	133	130	8
Poročila	139	75	179	110	1153	1067	187	169	8
Pripovedi	202	136	350	277	2313	2233	320	307	8
Skupaj	1540	1150	2310	1876	12989	12466	1820	1715	64

šno za obravnavana besedila velja, da so pripovedne besedilne vrste (z izjemo poročila) daljše od drugih; v povprečju so najdaljši eksempli (22 %) in pripovedi (18 %), najkrajši pa so klepeti (5 %) in opazke (6 %) (Graf 1).

Tako kot po številu besed so si podkorpusi različni tudi po dolžini pripadajočih jim posnetkov. Tudi za slednje velja, da so z izjemo poročila (to je v povprečju dolgo 1 min 3 s) najdaljši posnetki pripovednih besedilnih vrst (najdaljši so eksempli, tj. povprečno 2 min 7 s, nekoliko krajše so pripovedi, tj. 1 min 47 s, in anekdote, tj. 1 min 36 s). Sledita obrekovanje (1 min 21 s) in mnenje (1 min 5 s), najkrajši pa so posnetki klepetov (42 s) in opazk (37 s).

DISKURZNI OZNAČEVALCI V KORPUSU NARDIS-RA

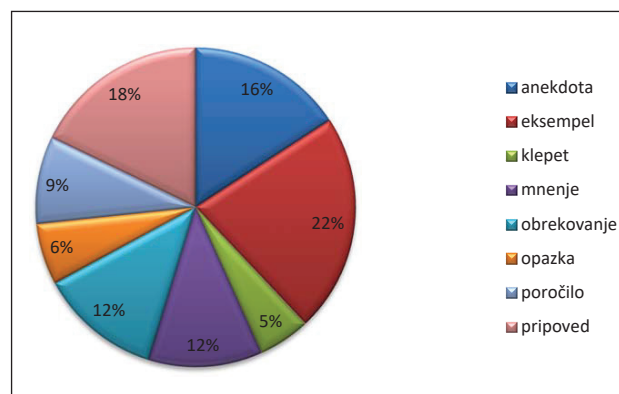
Vrste diskurzni označevalcev

Diskurzni označevalci so v izhodiščni predpostavki zastavljeni kot element razlikovanja med besedilnimi vrstami zaradi izjemnega pomena, ki ga ti opravljajo pri organizaciji pogovorov. V pogovoru opravljajo metabesedilno vlogo, kar pomeni, da ne podajajo novih informacij o vsebini, kakor je to značilno za propozicijska sredstva. Njihova vloga je, da vzpostavljajo dialog s prejemnikom besedila in ga vodijo skozi besedilo tako, da čim bolj sprejme vsebinski del. K boljšemu razumevanju besedila prispevajo bodisi z vidika organizacije besedila bodisi z vidika razlage govorničevega odnosa do povedanega (Pisanski Peterlin, 2007, 7). Gre za izraze in strukture, ki nam pomagajo organizirati diskurz: napovedujejo začetek, nadaljevanje in zaključek diskurza, povezujejo posamezne dele besedila, signalizirajo zadrževanje oz. predajo vlog in omogočajo preverjanje

in izkazovanje pozornosti poslušanja. V njih se zrcali odnos govornika do predmetnosti, njegova čustvena angažiranost in povezanost diskurza s kontekstom (Zemljarič Miklavčič, 2008, 96; Zuljan Kumar, 2007, 44).

V tuji literaturi se pojavljajo številne opredelitve diskurzni označevalcev, ravno tako kot mnogoteri pogledi, katere izraze vključiti med diskurzne označevalce ter katere iz te kategorije izpustiti. V primerjavi s tradicionalnimi pristopi k diskurzni označevalcem (npr. Schiffrin et al., 2001/1987; Fraser, 1999) v analizo vključujem tudi izraze, kot so *eee*, *ja*, *ne*, *in tako naprej* ipd., za katere so noveše študije pokazale, da ravno tako delujejo kot diskurzni označevalci (prim. Verdonik, 2008; Vasilescu et al., 2010; Fox Tree, 2010; Carter et al., 2016).

Diskurzni označevalci izhajajo iz različnih primarnih slovnčnih kategorij: členkov (npr. *ja*, *ne*, *no*), prislovov

Graf 1: Deleži pojavnih po posameznih podkorpusih oz. besedilnih vrstah

8 Spraševalka.

Tabela 2: Dolžina posnetkov po podkorporisih: skupni čas vseh posnetkov in povprečni čas posnetka (v minutah in sekundah)

	skupno	povprečno
anekdote	12:51	01:36
eksempli	16:57	02:07
klepeti	05:43	00:42
mnenja	08:24	01:05
obrekovanja	09:26	01:21
opazke	04:59	00:37
poročila	08:24	01:03
pripovedi	14:21	01:47
skupaj	01:21:25	01:17

(npr. *dobro, potem*), veznikov (*in, pa*), medmetov (*aha, a, o*), glagolskih oblik (npr. *glej, veš, mislim*) in različnih besednih zvez (npr. *in take reči*) (prim. Bonifazi, 2012). Opraviti imamo z izrazi, ki so imeli izvorno določen pomen, vendar so s procesom pragmatikalizacije izgubili pomen in pridobili novo vlogo (Frank-Job, 2005, 398–340). Diskurzni označevalci v konkretni rabi besednovrstno ne moremo več označiti s primarnimi slovničnimi kategorijami (razen ko izhajajo iz členkov), saj vselej skladenjskopomensko nastopajo v vlogi členkov (prim. Žele, 2014a; Žele, 2014b). Vzemimo npr. diskurzni označevalec *znaš/naš* ‚veš‘, ki je v primeru (1) rabljen v izvornem pomenu, v primeru (2) pa kot diskurzni označevalec:

(1)

Edo I je bila ena ženska i je pasla vce. ((3,4 s)) Hrko dindio, kaj čomo zdej? ((2,5 s)) Son reku „pa kaj? Kaj **znaš**, kekú sə nardi?“ ((1,4 s)) Son reku, „primi jiketo i híti je v zrak!“ Močno ne?

(2)

Ana Pošàj tu je pravu, da je prava jístina naš, muj svekár je zmeron tu pravljeval, **naš**?

V prvi fazi gramatikalizacije so kot diskurzni označevalci izbrane besede oz. besedne zveze z vsebino, ki se

nanaša na fizično referenčno okolje pogovora, npr. na udeležence pogovora in njihovo fizično vedenje (npr. *poslušaj, glej* ipd.), na oceno predhodnega izreka (npr. *dobro, ben*), na krajevne lastnosti (npr. *eko*) in časovne lastnosti (npr. *zdaj, potem*). Da bi udeleženci uresničili sporazumevalne potrebe, te besede oz. besedne zveze začnejo rabiti na metadiskurzivni način, ne da bi se te besede nanašale na lastnosti pogovornega okolja, temveč na jezikovno dejanje samo po sebi (Frank-Job, 2005, 398–340).

Diskurzne označevalce prepoznamo po naslednjih značilnostih (prim. Bonifazi, 2012; Chapeton, Marcela, 2009; Frank-Job, 2005; Brinton, 1996):

- na glasoslovnem in besedoslovnem nivoju:
  - so kratke in velikokrat fonološko skrajšane besede ali besedne zveze;
  - so prozodično ločeni od sobesedila;
  - so marginalne oblike, po eni strani izhajajo iz različnih besednih vrst, po drugi strani pa pogosto ostajajo v jezikovnikih priročnikih nedorečene in jih težko umestimo v eno izmed tradicionalnih besednih vrst.
- na skladenjskem nivoju:
  - so skladenjsko ločeni od sobesedila ali zelo ohlapno povezani s sobesedilom ter nimajo jasne slovnične funkcije;
  - pogosto stojijo na začetku izreka, kar sovпада z njihovo vlogo povezovanja soslednjih delov diskurza, lahko pa se pojavijo tudi sredi ali na koncu izreka;
  - če jih odstranimo iz besedila, ne povzročimo slovnične neustreznosti izreka, vendar izbrišemo pomemben namig; njihova raba je torej neobvezna, a prispeva k organizaciji besedila;
  - posebno v govorjenih besedilih se lahko pojavljajo v verigah, ko želi govorec okrepiti svoj sporazumevalni namen.
- na pomenoslovnem nivoju:
  - ne prispevajo (oz. prispevajo bore malo) k propozicijski vsebini izreka oz. so vsaj težko vsebinsko razločljivi;
  - besedni pomen diskurzni označevalci je pogosto (ne vedno!) težko ohraniti v prevodih ali s parafraziranjem;⁹

9 Kot primer vzemimo diskurzni označevalec *ma* v naslednjem izreku:

Alojz A tə tə te njive kárma somo jimeli mi kumpir, • • • je vsə skopano, ma naš zakaj? ((2,3 s)) Kopà ((zacmoka)) / ki kumpir híti vən, ga ne jé hudič.

Edo Kaj ne jé?

Alojz • • • Je tən hítjen vən kumpir, ga ni jəl.

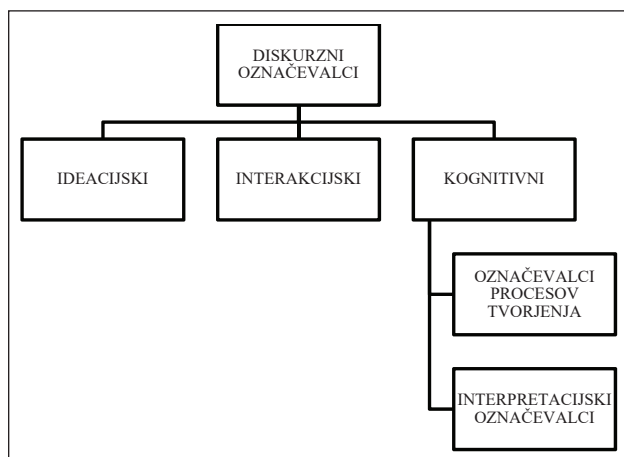
Edo Aaa.

Alojz Ja!

Edo • • • E ne verjan jez.

Alojz **Ma** kəa son ga vidu, je tən še kumpir i hoj ga vidit!

Ma je v prevodu v knjižno slovenščino pravzaprav nemogoče zamenjati s kakim drugim diskurznim označevalcem, ki bi ohranjal katerikoli pomen besede *ma* (prim. ita. *ma* ‚vendar, ampak, toda‘).

Slika 1: Delitev diskurznihih označevalcev (povzeto po Verdonik, 2008)

- na funkcionalnem nivoju:
  - v besedilih imajo več različnih vlog, npr. *ja* ima lahko vlogo potrditve, strinjanja ipd.
- na sociolingvističnem in stilističnem nivoju:
  - diskurzni označevalci se pogosteje pojavljajo v govornih kot v pisnih besedilih, vendar še zdaleč niso izključna značilnost govornih besedil;
  - bolj značilni so za neformalne govorne položaje;
  - so stilistično stigmatizirani;
  - bolj značilni so za ženski spol.

Diskurzni označevalci se ločijo glede na raven, kjer pretežno delujejo. Verdonik (2008) loči tri tipe diskurznihih označevalcev, kot je prikazano na Sliki 1.

Ideacijski diskurzni označevalci, kot so npr. *in*, *pa*, *torej*, *in sicer*, imajo primarno povezovalno vlogo. Večinoma so vezniškega in prislovnega izvora in so usmerjeni predvsem v besedilo diskurza, manj pa v medosebne odnose udeležencev sporazumevalnega procesa. V korpusu Nardis-Ra so najpogostejši ideacijski diskurzni označevalci *i/ino/jino*, *polje(r)*, *sāda/sej*, *alora*, *ma* in *pa*.

Interakcijski označevalci, kot so npr. *ja*, *(a/ali) ne?*, *no*, *dobro/v redu/okej/prav*, *aha*, za katere je v rabi tudi izraz označevalci pragmatične strukture, imajo primarno vlogo vzpostavljanja in razvijanja odnosa med udeleženci. V korpusu Nardis-Ra so najpogostejši interakcijski diskurzni označevalci *ja*, *ne*, *ma*, *a*, *ben*, *kaj*, *znaš*, *rezumeš*, *lej*, *sej*, *vidiš*, *pa*, *eko/evo*, *čakaj*, *mmm/mhm*, *ne znan*, *pošljāšej*, *h/hm*, *aha* in *e*.

Kognitivni označevalci so izrazi, ki tradicionalno, v ožjem smislu, ne sodijo med diskurzne označevalce, pri njih pa je, kot že samo ime pove, poudarjena kognitivna raven in se delijo na označevalce procesov tvorjenja in na interpretacijske označevalce.

Med **označevalce procesov tvorjenja** po Verdonik (2008) sodijo zapolnjevalci premorov, kot sta *eee* ali *mmm*, in diskurzni izrazi z glagoli rekanja in védenja (npr. *bom rekel* ali *ne vem*). Tradicionalno zapolnjevalci premorov ne sodijo med diskurzne označevalce (prim. Schiffrin, 1987), vendar raziskave v zadnjih letih dokazujejo, da se pogosto pojavljajo v vlogi diskurznihih označevalcev, npr. za previdno uvajanje nove teme ali za signaliziranje, da želimo nekaj povedati, a ne znamo izbrati pravih besed (prim. Verdonik, 2008; Vasilescu et al., 2010; Fox Tree, 2010; English Grammar Today). V korpusu Nardis-Ra so najpogostejši označevalci procesov tvorjenja *āāā*, *ne znan*, *kaj jez znan*, *jez čon reč ne*, *kekū ba rekla*, *ku rečejo*, *no*.

Interpretacijski označevalci,¹⁰ kot so npr. *in tako naprej*, *pa tako*, *ali pa kaj*, pa so predvsem izrazi, ki praviloma stojijo na koncu izreka in imajo vlogo usmerjanja naslovnika pri interpretaciji oz. natančneje (Overstreet v Verdonik, 2008): »signalizirajo predpostavko, da naslovnik ve, kaj ima tvorec v mislih, in da zato nadaljnje tvorjenje v nakazani smeri ni potrebno; spodbujajo naslovnika k solidarnosti, naj se vživi situacijo, ki jo tvorec opisuje; nakazujejo, da bi lahko rekli še veliko več o predmetu pogovora oz. da bi lahko rekli še več, ampak je tisto nepomembno; opozarjajo, da to, kar je bilo rečeno, ni povsem natančno; ublažijo izreke, ki bi lahko prizadele naslovnika; poudarjajo povedano in spodbujajo odgovor« (Verdonik, 2008, 26). V korpusu Nardis-Ra so najpogostejši interpretacijski diskurzni označevalci *(i) vsā tu*, *pa/i (vsā) tāko/tekū*, in *tekū i tekū*.

Označevanje diskurznihih označevalcev v korpusu Nardis-Ra

Da bi preverila, ali so diskurzni označevalci res pomemben element razlikovanja med besedilnimi vrstami, sem v celotnem korpusu Nardis-Ra ročno označila vse pojavnice, ki so bile interpretirane kot diskurzni označevalci. Vsakokratno določanje besednih uresničitev kot diskurznihih označevalcev ni enostavna naloga, saj lahko v vlogi diskurznihih označevalcev nastopajo različne besedne vrste, in ne le to, ista beseda je lahko v rabi kot diskurzni označevalec ali v povsem drugačni vlogi. Vzemimo primer vezniške besede *ino* ‚in‘ v različnih rabah:

Sej gledaj ti, človek si misli eno, (a) **ino** pride drāgo. Ena ladjeca, jez son je dobila za šenk, i gori so bīli mornari, iin vesla, i vsā je bīlo. (b) **iino** ki si je tu mislu, da će uotrok vnu puvlec iii / (c) **inooo** zet doli.

10 Zasledimo jih tudi pod imenom označevalci odprte propozicije, v tuji literaturi *set marking tags*, *utterance final tags*, *clause terminal tags*, *extension particles*, *generalized list completers*, *generalisers*, *final coordination tags*, v zadnjem času *general extenders* (prim. Overstreet, 2014; Verdonik, Kačič, 2012).

Tabela 3: Distribucija vrst diskurznih označevalcev po podkorporisih oz. besedilnih vrstah v pogovoru

	ideacijski	interakcijski	kognitivni			vsi
			označeval. procesov tvorjenja	interpret. označeval.	kognit. skupaj	
anekdota	60	73	28	5	33	166
eksempel	60	141	54	6	60	261
klepet	0	79	2	0	2	81
mnenje	8	110	14	5	19	137
obrekov.	13	92	21	1	22	127
opazka	3	57	6	0	6	66
poročilo	7	29	6	1	7	43
pripoved	75	84	54	9	63	222
SKUPAJ (n)	226	665	185	27	212	1103

Rabe veznika iz prvega odstavka (a) ne moremo označiti za diskurzni označevalac, saj izraža protivno priredje med dvema stavkoma, podobno kot raba besede v primeru (c) izraža priredno zvezo med dvema deloma povedka. Povsem drugačna je raba veznika v primeru (b), ki je pomensko povsem nepotreben za razumevanje vsebine, v trenutku uresničitve pa je nastopal v vlogi ideacijskega diskurznega označevalca. Da ne gre niti za veznik v medpovednem priredju, je jasno že zato, ker je prva poved večstavčno podredje samostalniškega neglagolskega enodelnega stavka kot glavnega stavka (in treh odvisnih stavkov), medtem ko je druga poved podredna zveza dvodelnega stavka (in dveh odvisnih stavkov), poleg tega pa je prva poved pripovedna, medtem ko je druga vprašalna (prim. tudi zglede Schiffirin, 2001, 38–39). Raba veznika v primeru (b) bržkone izhaja iz želje govorca, da bi dele besedil medsebojno povezal in besedilo naredil bolj koherentno, kar je eden od razlogov, zakaj pri medsebojnem sporazumevanju sploh uporabljamo diskurzne označevalce.

A vendar je nedvoumno prepoznavanje besed in besednih zvez (ali celo stavkov) kot diskurzni označevalcev skorajda nemogoče, kar dokazuje Darinka Verdonik et al. (2007) z eksperimentom, v katerem so trije strokovnjaki z različnih področij v manjšem korpusu označevali diskurzne označevalce. Njene ugotovitve potrjujejo, da je označevanje diskurzni označevalcev odvisno od osebnega razumevanja oz. interpretacije označevalcev, vendar so razlike kljub vsemu dovolj majhne (povprečno okrog 2 %), da jih lahko označimo

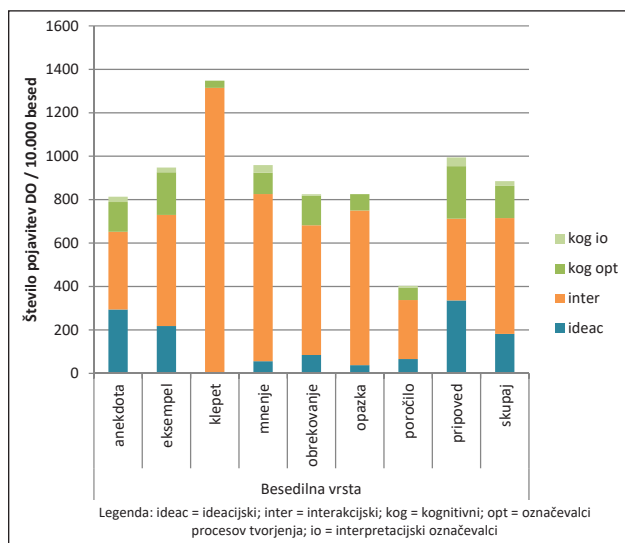
kot zanemarljive. Zavedajoč se možnosti odstopanj pri interpretaciji bodo podatki o statističnih vrednostih diskurzni označevalcev v korpusu Nardis-Ra obravnavani s še posebno previdnostjo, saj je korpus označevala ena sama oseba (tj. avtorica).

Označevanje je v programu *Exmaralda Partitur editor* potekalo tako, da je bil vsaki besedi, ki je bila interpretirana kot diskurzni označevalac, v vrstici *Annotation* pripisan zaznamek ene od vrst:

- *do=ideac* (ideacijski diskurzni označevalci, npr. *ilino ,in', alora ,torej', poljer ,potem')*
- *do=inter* (interakcijski označevalci, kot so npr. *ja, ne, lej ,glej', vidiš, ben dobro ,no dobro')*
- *do=kog.opt* (kognitivni označevalci: označevalci procesov tvorjenja, kot so *aaa, ne znan, kaježnan*) oz. *do=kog.io* (interpretacijski označevalci, kot so *i vsa tu ,in vse to', pa vsa tako ,pa vse podobno', i napred ,in naprej')*.

Na ta način je bilo označenih 1103¹¹ (neupoštevajoč izreke spraševalke, sicer jih je skupno 1509) diskurzni označevalcev, sestavljenih iz 1604 besed, kar predstavlja dobrih 12 % vseh besed v korpusu. Med 1103 označenimi diskurzni označevalci je bilo več kot polovica (665) interakcijskih, približno po dve petini pa ideacijskih (226) in kognitivnih (212) diskurzni označevalcev. Skupino slednjih so večinoma zastopali označevalci procesov tvorjenja (185), le nekaj je bilo interpretacijskih označevalcev (27) (glej Tabelo 3). Navedena razmerja se nekoliko razlikujejo od doseda-

11 Z izračunom števila diskurzni označevalcev na 10.000 besed lahko korpus Nardis-Ra vzporedimo s korpusi drugih pogovornih žanrov, tj. s korpusoma Turdis-2 (korpus telefonskih pogovorov) in BNSlint (korpus televizijskih intervjujev), ki jih analizira Verdonik et al. (2007). Pogostost diskurzni označevalcev v korpusu Nardis 893/10.000 (z izreki spraševalke, ki je rabila le interakcijske diskurzne označevalce 1235/10.000) uvršča narečne pogovore v sredino med telefonske pogovore (Turdis-2: 1381/10.000) in televizijske intervjuje (BNSlint: 532/10.000).

Graf 2: Število pojavitev diskurzni označevalcev na 10.000 besed

njih raziskav govornega diskurza na Slovenskem. Če rezultate vzporedimo z raziskavo D. Verdonik (2007), v katero sta bila zajeta korpusa telefonskih pogovorov in televizijskih intervjujev, sicer ugotovimo, da se v narečnem diskurzu – tako kot v omenjenih korpusih – najpogosteje pojavljajo interakcijski diskurzni označevalci, vendar so v korpusu Nardis-Ra na drugem mestu po pogostosti ideacijski diskurzni označevalci, medtem ko so v primerjanih korpusih na drugem mestu označevalci procesov tvorjenja. Tak rezultat je povsem pričakovan, saj so za analizirani narečni diskurz značilne

pripovedne besedilne vrste, kjer se ideacijski diskurzni označevalci pojavljajo pogosteje, kakor bomo videli tudi v nadaljevanju. Najredkeje se v vseh treh korpusih pojavljajo interpretacijski označevalci.

Diskurzni označevalci po posameznih besedilnih vrstah

Za vpogled v distribucijo diskurzni označevalcev po posamezni besedilni vrsti je zaradi razlik v velikosti podkorpusov besedilnih vrst nujna vpeljava relativnega ovrednotenja števila diskurzni označevalcev. Po zgledu drugih tovrstnih raziskav (prim. Verdonik, Žgank, 2007) v ta namen uporabljam pregled števila diskurzni označevalcev na 10.000 besed (Graf 2 in Tabela 4).

Graf 2 in Tabela 4 jasno prikazujeta razliko v pojavljanju diskurzni označevalcev glede na posamezno besedilno vrsto. Medtem ko se v celotnem korpusu Nardis-Ra diskurzni označevalci pojavijo 894-krat na 10.000 besed, je njihova pogostost v nekaterih podkorpusih precej višja oz. nižja. Tako se v klepetih diskurzni označevalci pojavijo kar 1350-krat na 10.000 besed, medtem ko se v poročilu pojavijo le 335-krat.

Bolj kot nihanje v pojavitvah vseh diskurzni označevalcev pa so na Grafu 2 in v Tabeli 4 zanimive razlike v številu pojavitev različnih vrst diskurzni označevalcev. Ideacijski diskurzni označevalci se precej pogosteje pojavljajo v pripovednih besedilnih vrstah (pripovedi – 336-krat, anekdoti – 294-krat in eksemplu – 218-krat),¹² medtem ko se v drugih besedilih pojavljajo podpovprečno, v klepetih celo niti enkrat. Ravno nasprotno pa so interakcijski diskurzni označevalci v precej večji meri prisotni v nepripovednih besedilnih vrstah. Največ pojavitev zasledimo v klepetu (1314/10.000 besed, tj. krepko

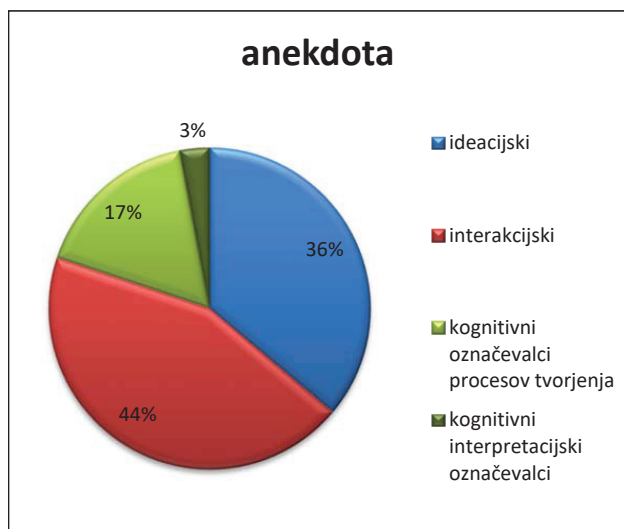
Tabela 4: Število pojavitev diskurzni označevalcev na 10.000 besed

		vrsta diskurzni označevalcev					skupaj
		ideac	inter	kog	opt	io	
besedilna vrsta	anekdota	294	358	137	24	162	528
	eksempl	218	512	196	22	218	768
	klepet	0	1314	33	0	33	1350
	mnenje	56	770	98	35	133	887
	obrekovanje	84	597	136	6	143	756
	opazka	38	713	75	0	75	794
	poročilo	66	272	56	9	66	335
	pripoved	336	376	242	40	282	681
skupaj	181	533	148	22	170	894	

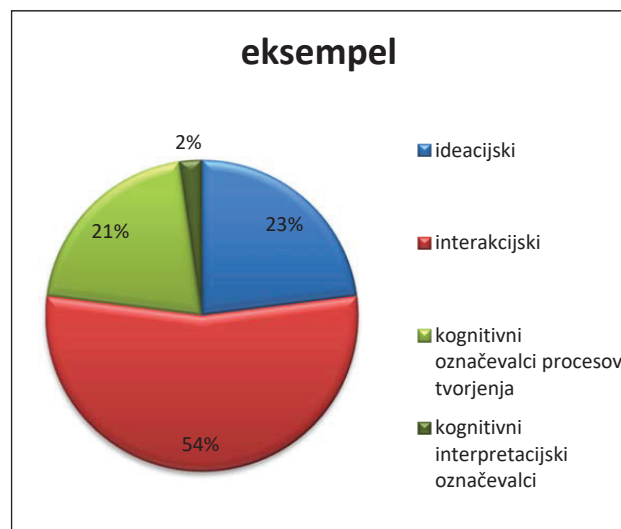
Legenda: ideac = ideacijski; inter = interakcijski; kog = kognitivni; opt = označevalci procesov tvorjenja; io = interpretacijski označevalci

12 Poročilo je tu izjema, saj je število pojavitev večje v obrekovanjih.

Graf 3: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu anekdot

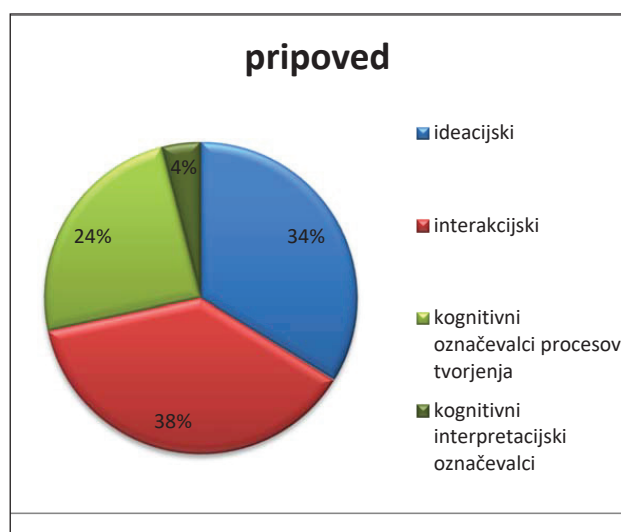
Graf 4: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu eksempljev

več kot enkrat pogosteje od pojavitev v celotnem korpusu), že občutno manj v mnenju (770/10.000 besed), opazki (713/10.000 besed) in obrekovanju (597/10.000 besed). Število njihovih pojavitev v pripovednih besedilnih vrstah se giblje med 512 (eksempel) in 272 (poročilo) na 10.000 besed. Označevalci procesov tvorjenja so v največji meri prisotni v pripovednih besedilnih vrstah (pripovedi – 242-krat, eksemplu – 196-krat in anekdoti – 137-krat),¹³ precej manjkraj v drugih besedilnih vrstah, najredkeje pa v klepetih (le 33-krat).

Vrste diskurznih označevalcev v pripovednih besedilnih vrstah

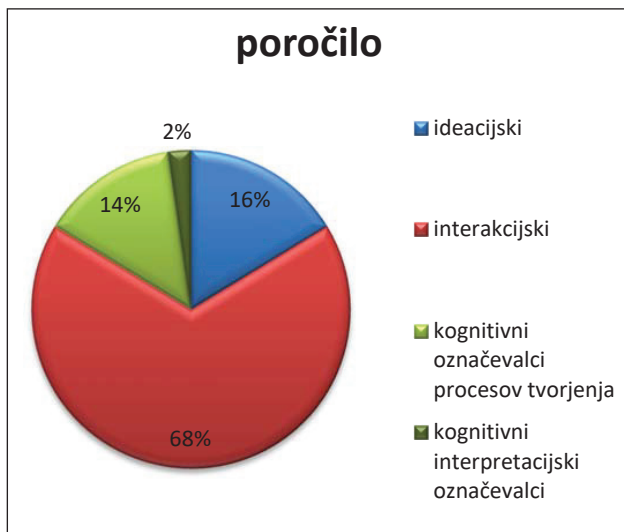
Za pripovedne besedilne vrste je na splošno značilna pogosta raba ideacijskih diskurznih označevalcev, ki se v drugih besedilnih vrstah ne pojavljajo s tako visokimi frekvencami. Z njimi govorci izražajo sekvenčno povezanost posameznih izrekov ter tako ustvarjajo koherentno besedilo. V najvišjem deležu se ideacijski diskurzni označevalci pojavljajo v anekdotah (kar 36 % vseh označevalcev; glej Graf 3) in pripovedih (34 %; Graf 5), nekoliko manj v eksemplih (23 %; Graf 4) in najmanj v poročilih (16 %; Graf 6). Tako distribucijo lahko interpretiramo kot odraz značilnosti besedilnih vrst. V eksemplih je po pripovedovanjih vedno prisotna interpretacija, v kateri prihaja do pogostejšega menjavanja vlog, zaradi česar se poveča delež interakcijskih diskurznih označevalcev, za poročila pa je značilno nizanje golih podatkov, brez zapletenejših struktur, zaradi česar je potreba po rabi označevalcev sekvenčne odvisnosti in drugih ideacijskih diskurznih označevalcev manjša.

Za pripovedne besedilne vrste je značilen tudi razmeroma visok delež kognitivnih označevalcev procesov tvorjenja, kar gre pripisati večjim kognitivnim zahtevam pripovednih besedilnih vrst. Govorci morajo ob pripovedovanju namreč aktivno razmišljati o informacijah, ki jih verjetno že dolgo niso uporabljali, kot so imena junakov zgodb, kraj in čas dogajanja ipd. Ne le to, dodatno kognitivno aktivnost predstavlja izbor umetniških sredstev za popestritev pripovedovanja, razmišljati pa morajo tudi o skupnem vedenju, torej morajo točno

Graf 5: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu pripovedi

13 Tudi tu je izjema poročilo, saj so ravno tako kot ideacijski tudi označevalci procesov tvorjenja večkrat prisotni v obrekovanjih.

Graf 6: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu poročil

vedeti, katere informacije poslušalci poznajo in katerih ne, ter temu prilagoditi svoje pripovedovanje. Vse navedeno prispeva k pogosti rabi diskurznih označevalcev *ne znan, kaj jez znan* in *aaa*, ki se med pripovednimi besedilnimi vrstami še najredkeje pojavljajo v poročilu (14 %), kar je najverjetneje odraz nižje stopnje kognitivne dejavnosti med poročanjem.

Vzporedno z visokimi deleži ideacijskih diskurznih označevalcev in označevalcev procesov tvorjenja se v pripovednih besedilnih vrstah podpovprečno pojavljajo interakcijski diskurzni označevalci, ki v celotnem korpusu Nardis-Ra predstavljajo krepko več kot polovico vseh diskurznih označevalcev. Najmanjši delež interakcijskih označevalcev je zabeležen v pripovedi (38 %), nekoliko večji v anekdoti (44 %) in eksemplih (54 %), največji pa v poročilih (68 %).

Interpretacijski označevalci so v vseh besedilnih vrstah prisotni v zelo nizkih deležih, še najbolj so prisotni v pripovednih besedilnih vrstah, vendar v vseh štirih z manj kot petimi odstotki pojavnosti.

Vrste diskurznih označevalcev v klepetih

Klepet se od drugih besedilnih vrst izrazito razlikuje v razporeditvi vrst diskurznih označevalcev, saj je med njimi kar 98 odstotkov interakcijskih diskurznih označevalcev, dva odstotka pa pripadata kognitivnim označevalcem procesov tvorjenja. Taka slika povsem ustreza zgradbi klepeta in hitrosti menjavanja vlog, zaradi česar se pogosto pojavljajo interakcijski diskurzni označevalci, s pomočjo katerih udeleženci signalizirajo prevzemanje vloge, odgovore/reakcije, predajanje vloge, ohranjanje vloge ipd. Za nameček v klepetu ni prisotno pripovedovanje, razlaganje, prepričevanje oz.

Graf 7: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu klepetov

podobni upovedovalni postopki, ki bi zahtevali rabo ideacijskih diskurznih označevalcev.

Vrste diskurznih označevalcev v mnenjih

V mnenjih je distribucija vrst diskurznih označevalcev na vmesni stopnji med pripovednimi besedilnimi vrstami in klepetom. Interakcijskih diskurznih označevalcev je precej več kot v pripovednih besedilnih vrstah (80 %), saj je menjavanje vlog pogostejše, hkrati pa so za razliko od klepetov v mnenjih prisotni tudi ideacijski diskurzni označevalci (6 %), kar gre med drugim pripisati dokazovanju stališč s ponazarjalnimi primeri, ki zahtevajo označevalce sekvenčne odvisnosti. V mnenjih je prisotnih tudi nekaj interpretacijskih označevalcev (4 %) in precej več označevalcev procesov tvorjenja (10 %) kot v klepetih.

Vrste diskurznih označevalcev v obrekovanjih

Slika vrst diskurznih označevalcev v obrekovanjih je zelo podobna tisti o mnenjih, vendar je tu prisotnih

Graf 8: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu mnenj

Graf 9: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu obrekovanj

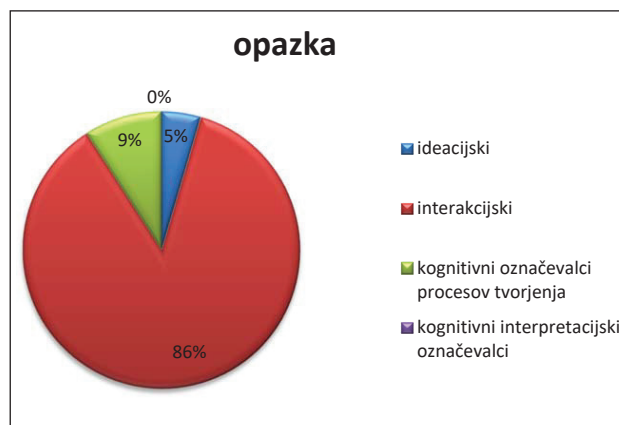
nekaj več označevalcev procesov tvorjenja (17 %) in ideacijskih označevalcev (10 %), kar je najbrž ravno tako posledica dokazovanja v raziskavi, tj. delu zgradbe obrekovanja. V njej govorci pogosto podajajo prigode obrekovanih oseb, ki dokazujejo slabšalno ocenitev.

Vrste diskurznih označevalcev v opazkah s komentarjem

Tudi slika opazke je zelo podobna sliki mnenj. V podkorpusu opazk je bilo namreč zaznanih daleč največ (86 %) interakcijskih diskurznih označevalcev, precej manj označevalcev procesov tvorjenja (9 %) in ideacijskih označevalcev (5 %) ter niti en interpretacijski označevalec.

SKLEP

Pričujoča študija diskurznih označevalcev v narečnem diskurzu na podlagi korpusne analize prinaša primerjavo grajenja koherence s pomočjo diskurznih označevalcev v posameznih besedilnih vrstah narečnih pogovorov (pripovednih besedilnih vrstah /anekdotah, pripovedih, eksmplih in poročilih/, klepetih, mnenjih, obrekovanjih in opazkah). Predmet raziskave so bili vsakdanji pogovori, posneti v Rakitovcu v slovenski Istri. Analiza temelji na

Graf 10: Distribucija vrst diskurznih označevalcev v podkorpusu opazk

delovnem korpusu Nardis-Ra, ki je bil izdelan v programu *Exmaralda*. Potem ko so bili vsi diskurzni označevalci v korpusu Nardis-Ra označeni glede na vrsto (ideacijski, interakcijski, kognitivni – označevalci procesov tvorjenja oz. interpretacijski označevalci), je bilo s pomočjo korpusa mogoče izvesti njihovo podrobno analizo glede na pojavljanje v različnih besedilnih vrstah.

S primerjalno analizo besedilnih vrst v korpusu Nardis-Ra je bilo ugotovljeno, da se besedilne vrste pomembno razlikujejo glede na pojavitve diskurznih označevalcev. Za pripovedne besedilne vrste so v primerjavi z drugimi značilne precej pogostejše pojavitve ideacijskih diskurznih označevalcev in označevalcev procesov tvorjenja, vzporedno s tem pa so v drugih besedilnih vrstah v veliko večji meri zastopani interakcijskih diskurzni označevalci. Skrajni primer predstavlja klepet, kjer je med diskurzniimi označevalci kar 98 % interakcijskih. Na podlagi korpusne analize tako potrjujem predpostavko, da se besedilne vrste znotraj pogovorov pomembno razlikujejo glede na rabo različnih diskurznih označevalcev.

Članek je še eden od dokazov, da lahko narečja raziskujemo tudi z vidika analize diskurza, ki je sicer rezervirana za druge zvrsti (slovenskega) jezika, kot sta praktično-sporazumevalni ali publicistični jezik.

DISCOURSE MARKERS IN TEXT GENRES OF EVERYDAY CONVERSATIONS. CASE STUDY OF RAKITOVEC IN SLOVENIAN ISTRIA

Tina ROŽAC

Institute IRRIS for Research, Development and Strategies of Society, Culture and Environment, Kreljeva 3, 6000 Koper, Slovenia
e-mail: tina.rozac@gmail.com

SUMMARY

The article concentrates on a new approach in the research of everyday conversation: analysis of the connection between discourse markers and text genres. The author deals with the dialect from the point of view of the analysis of discourse markers and thus continues the direction of research of Slovenian dialects, introduced by Danila Zuljan Kumar, which remains inadequately explored. Based on the presented approach, the purpose of this paper is to present, how discourse markers are manifested in different text genres within dialectal conversations in the case of the Rakitovec local dialect of the Istrian dialect. The basis of the comparative analysis of text genres is the Nardis-Ra corpus. The article introduces an overview of text genres, a brief analysis of corpus properties and the comparison of text genres according to the occurrence of discourse markers. The results show that the text genres differ significantly in relation to the occurrence of discourse markers. Ideational markers and markers of production processes typically occur in narrative text genres (narratives, anecdotes, recounts, exempla), while interactional markers more frequently appear in other text genres (observation/comments, opinions, gossips and chats), chat being an extreme example, where interactional discourse markers represent as much as 98 % of all discourse markers.

Keywords: discourse analysis, discourse markers, text genres, everyday conversation, Slovenian Istrian dialect, Rakitovec local dialect.

VIRI IN LITERATURA

- Bauman, R. (1986):** *Story, Performance, and Event: Contextual Studies of Oral Narrative*. Cambridge, New York, Melbourne, Cambridge University Press.
- Bonifazi, A. (2012):** *Homer's Versicolored Fabric: The Evocative Power of Ancient Greek Epic Wordmaking*. In: Washington: Center for Hellenic Studies. <http://chs.harvard.edu/CHS/article/display/4665> (10. 6. 2015).
- Brinton, L. J. (1996):** *Pragmatic Markers in English: Grammaticalization and Discourse Functions*. Berlin, New York, Mouton de Gruyter.
- Carter, R., McCarthy, Geraldine, Mark M. & A. O'Keefe (2016):** *English Grammar Today. Book with Workbook An A–Z of Spoken and Written Grammar*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Chapeton C. & C. Marcela (2009):** *The Use and Functions of Discourse Markers in EFL Classroom Interaction*. Profile, 57–77.
- Cossutta, R. (2002):** *Poljedelsko in vinogradniško izrazje v Slovenski Istri*. Knjižnica Annales. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije.
- Cossutta, R. (2005):** *Leksikalna razslojenost rakitovskega govora: romanske in germanske prvine*. V: Rožac Darovec, V. (ur.) (2005): *Meje in konfini*. Rakitovec, vas kulturnih, družbenih in naravnih prepletanj. Koper, Založba Annales, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Eggs, S. & D. Slade (1997):** *Analysing Casual Conversation*. London, Cassel.
- EXMARALDA.** Dostopno na: www.exmaralda.org.
- Filipi, G. (1999):** *Diahrono in sinhrono prepletanje govorov v slovenski Istri na primerih*. V: Logarjev zbornik (Zora, 8). Maribor, Slavistično društvo.
- Filipi, G. (2005):** *Sorodstveni nazivi v Rakitovcu*. V: Rožac Darovec, V. (ur.) (2005): *Meje in konfini*. Rakitovec, vas kulturnih, družbenih in naravnih prepletanj. Koper, Založba Annales, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Fox Tree, J. E. (2010):** *Discourse markers across speakers and settings*. *Language and Linguistics Compass* 3, 1, 1–13.
- Frank-Job, B. (2005):** *A dynamic-interactional approach to discourse markers*. In: Fischer, K. (ed.): *Approaches to Discourse Markers*. Amsterdam et al., Elsevier Ltd, 395–413
- Fraser, B. (1999):** *What are discourse markers?* *Journal of Pragmatics*, 31, 931–952.
- Lee, D. Y. W. (2001):** *Genres, Registers, Text Types, Domains, and Styles: Clarifying the Concepts and navigating a Path through the BNC Jungle*. *Language Learning & Technology*, 5/3, 37–72. <http://llt.msu.edu/vol5num3/pdf/lee.pdf> (15. 9. 2015).
- Logar, T. (1996):** *Slovenski govori in njihova geneza*. V: Logar, T.: *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- Małecki, M. (1930):** *Przegląd słowiańskich gwar Istri*. Krakow, Polskiej Akademji Umiejętności.
- Marc Bratina, K. (2005):** *Frazeologija v vasi Rakitovec*. V: Rožac Darovec, V. (ur.) (2005): *Meje in konfini*. Rakitovec, vas kulturnih, družbenih in naravnih prepletanj. Koper, Založba Annales, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Marc Bratina, K. (2009):** *Izražanje abstraktnega v slovenskih istrskih govorih*. Doktorska disertacija. Ljubljana.
- Marc Bratina, K. (2014):** *Jezikovna podoba slovenske Istre: Kulturna semantika slikovitega v slovenskoistrskem narečju*. Koper, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- Norricks, N. R. (2000):** *Conversational Narrative. Storytelling in everyday talk*. Philadelphia, PA, USA, John Benjamins Publishing Company.
- Norricks, N. R. (2003):** *Issues in conversational joking*. *Journal of Pragmatics*, 35, 1333–1359.
- Overstreet, M. (2014):** *The role of pragmatic function in the grammaticalization of English general extenders*. *Pragmatics*, 24, 1, 105–129. <https://benjamins.com/#catalog/journals/prag.24.1.05ove/details> (17. 5. 2015).
- Pisanski Peterlin, A. (2007):** *Raziskave metabesedilnosti v uporabnem jezikoslovju: pregled področje in predstavitev raziskovalnega dela za slovenščino*. Ljubljana, Slavistično društvo Slovenije.
- Ramovš, F. (1935):** *Historična gramatika slovenskega jezika*. 7, Dialekti. Ljubljana, Učiteljska tiskarna.
- Ribarić, J. (2002):** *O istarskim dijalektima: razmještaj južnoslavenskih dijalekata na poluotoku Istri s opisom vodičskog govora*. Pazin, „Josip Turčinović“.
- Rožac, T. (2013):** *Besedilne vrste v vsakdanjih narečnih pogovorih*. V: Žele, A. (ur.): *Družbena funkcijskost jezika: (vidiki, merila, opredelitve)*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 351–357.
- Rožac, T. (2014):** *Humorne zgodbe iz slovenske Istre*. V: Leben, A. et al. (ur.): *Beiträge zur interdisziplinären Slowenistik = Prispévki k meddisciplinarni slovenistiki*. Graz, Leykam, 203–212.
- Schiffrin, D. (2001/1987):** *Discourse markers*. Cambridge, New York, Melbourne, Cambridge University Press.
- Schiffrin, D., Tannen, D. & H. Hamilton (ur.) (2001):** *The Handbook of discourse analysis*. Malden, Oxford, Blackwell publishers inc.
- Smolej, M. (2012):** *Besedilne vrste v spontanem govoru*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete. Zbirka Razprave FF.
- Šumenjak, K. (2013):** *Priprava gradiva in standardizacija nivojev zapisa za potrebe dialektološkega korpusa*. V: Žele, A.: *Družbena funkcijskost jezika: (vidiki, merila, opredelitve)*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 443–449.

Šumenjak, K. (2016): Uporabnost korpusne obdelave podatkov pri oblikoslovni analizi narečnega govora: 1. sklanjatev samostalnikov moškega spola v koprivskem govoru. *Annales, Series Historia et Sociologia* 26, 4, 741–750.

Todorović, S. (2015): Slovensko istrsko izrazje v zaledju Kopra: Boršt, Krkavče in Tinjan. Koper, Libris.

Todorović, S. (2016): Narečje v Kopru, Izoli in Piranu. 1. izd. Koper, Libris.

Toporišič, J. (2004): Slovenska slovnica. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja, 2. natis. Maribor, Obzorja.

Vasilescu, I., Rosset, S. & M. Adda-Decker (2010): On the role of discourse markers in interactive spoken question answering systems. V: Calzolari, N. et al. (ur.): *Proceedings of the Seventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'10)*. Valletta: European Language Resources Association (ELRA). http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2010/pdf/481_Paper.pdf (17. 5. 2015).

Verdonik, D. (2008): Označevanje vrste diskurznihih označevalcev. V: *Zbornik Šeste konference Jezikovne tehnologije*, 16. do 17. oktober 2008: zbornik 11. mednarodne multikonference Informacijska družba – IS 2008, zvezek C, 25–28.

Verdonik, D. & A. Žgank (2007): Diskurzni označevalci v dveh pogovornih žanrih. *Jezik in slovnstvo* 52, 6, 19–33.

Verdonik, D. & Z. Kačič (2012): Označevalci odprte propozicije v govornem diskurzu. *Slavistična revija* 60, 1, 79–94.

Verdonik, D., Žgank, A. & A. Pisanski Peterlin (2007): Diskurzni označevalci v dveh pogovornih žanrih. *Jezik in slovnstvo*, 52, 6.

Zemljarič Miklavčič, J. (2008): Iskanje odgovorov na vprašanja govornega jezika. *Jezik in slovnstvo* 53, 2, 89–106.

Zuljan Kumar, D. (2007): Narečni diskurz: diskurzivna analiza briških pogovorov. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Žele, A. (2014a): Slovar slovenskih členkov (Zbirka Slovarji). Ljubljana, Založba ZRC.

Žele, A. (2014b): Členki tudi kot vnašalniki novih prostorskih razmerij v obstoječe sporočilo. V: Vidovič Muha, A. & A. Žele (ur.): *Prostor v jeziku in jezik v prostoru*. *Slavistična revija* 62, 3, 321–330. http://www.srl.si/sql_pdf/SRL_2014_3_05.pdf (19. 9. 2015).